

SZILÁRDI BÉLA

Lehel Endre, Mikó F. László, Schwarz Volker festőművészek kiállításának megnyitójára a Galéria Arcis kiállítótermébe

2014. SZEPTEMBER 7.

„A művészet, az egy szép dolog!” – mondja Mrožek Tangó című darabjának egyik szereplője. Mintha csak azt papolná: szép, elismerem, de nekem semmi közöm hozzá. Az itt szereplő három művész másképpen gondolkodik. Még, hogy semmi közük a művészethez! Az ellenkezője igaz. Műveikkel azt igazolják, a művészet szép dolog. Azon dolgoznak, hogy ezt mindenki számára láthatóvá tegyék. Sőt, hogy annak értékét megmutassák.

Itt vannak tehát a dunaharaszti művészek Lehel Endre, Mikó F. László és Volker Schwarz. Azért használom ezt a jelzőt, a három dunaharaszti művész, mert már közös kiállítások hosszú sora van a hátuk mögött. Bár első ránézésre munkáik stílusa különböző, mégis, alkotásaikat átszövi valami közös: mindhármuknál a téma boncasztalra kerül. Művészi eszközökkel keresik a dolog lényegét, mind mélyebbre hatolva a megoldás elérésében. Hogyan közelítsünk mi nézők, ezekhez a kiállított kortárs képzőművészeti alkotásokhoz? Idegenkedve? Tisztelettel vegyes irtózással? Megfelelő távolságot tartva, mert nekünk, hétköznapi embereknek nincs közünk az egészhez? Ellenkezőleg! Hiszen mindnyájunkban ott él, jelen van a szépre, az értékesre való érzékenység.

A művészet a közönségét keresi. A művész az ártatlan befogadó megnyerésén fáradozik. Figyelemre áhítozik. Nem adja fel a reményt, hogy a gyanakvó, így nehezen megnyerhető publikum egyszer mégis behódol neki. Nehéz dolga van, mert már mintegy száz éve, a közönség figyelve egyre kelendőbb termék. Már rég nem az elitművészet magányos tornyában alkot. Keresi az utat a nyilvánossághoz, a lehetőséget a befogadó felé.

E három művész példái azt mutatják, hogy művészi alkotásaikon kiváltképpen érezhető a kapcsolatteremtés igénye. Mielőtt a művészeket bemutatnám, röviden arról, a múlt embere azt föltételezi, a képzőművészetek értéke a valóságűségeen – vagy ami még rosszabb – természetűségeen alapszik. Az itt kiállító három művész a mában szeretne élni. Munkáikat nézve rögtön szembetűnik tiltakozásuk a természetelvűség, a pusztán racionális mondanivaló ellen. Fontos, hogy az értékkritérium ne a valóság látszata legyen. Próbáljunk megszabadulni a természettől, a naturától, mert csak így lehetséges az itt kiállított képek lényegét megértenünk.

Mikó F. László a Wagner-sorozat képeit hozta el hozzánk. A hatás meggyőző. Úgy tűnik fel, hogy Wagner a kortársunk. Szürke háttérfüggöny előtt színpadi

próbaközeg. Civil szereplők, énekesek és – a finomság, törekenység jelképeként – apró nyuszik. Érthető a Wagner-mitológia? A hívőknek minden esetre. Különösen azoknak, akiknek módjuk és lehetőségük van egy bajor kisvárosban, a Bayreuthi Zöld Dombon fölépített görög mintájú szentélyt megtekinteni, ahol a Wagner-operák megszólalnak. Festőnknek viszont ez a muzsika túlon túl fajsúlyos, nehéz zene. Ezzel éri el, hogy a képekből misztifikálás nélküli varázslat árad? De vissza a nyuszikhoz. A nyúl mitikus állat, méghozzá a Holddal hozza összefüggésbe számos ősi hiedelem. A termékenység, megújulás, újjászületés szimbólumaként került át a keresztény kultúrkörbe. Különleges állat. A buddhista legenda szerint mivel nem volt mit felajánljonak Indra istennőnek, a nyúl saját magát készítette el a szent tűzben, és jutalomképpen a Holdra helyezték. A nyúl ismeri a rejtőzködés művészetét. Tudja, hogyan kell hatékonyan menekülni, hogyan lehet a teljes nyugalomból a legnagyobb sebességre váltani és nagy ugrásokkal haladni.

A képek láttán azt kérdezzük, milyen formában jelent meg a nyúl a művész érdeklődési körében? Az érdekelte, miért lett húsvéti szimbólum a nyulból, ami nagy valószínűséggel összefügg termékenységgel. Vagy inkább a megújulás inspirálta? A nyuszika, mint a wagneri zenei futamok, ugrások jelképe? Nézzünk körül, mert a kortárs Wagner lépett a terembe, aki – mint tudjuk – nem csupán a zenére koncentrált, hanem mindenművészet összhangját akarta megteremteni. A képek mögött az előadás elkezdődött. Wagner nem csodálkozik. A nyuszikat nézi, és tudja: mint minden szimbólum, úgy a megújulás képei is az emberre vetítve nyerek el igazi értelmüket. Hallgassuk a halk zenét. A természethez hasonlóan az embernek is meg kell újulnia. Nemcsak Wagner korában, a jelenkor embere is gyökértelen, mítosz nélküli lény. A könnyedség ellenére a művész létkérdésekre keresi a választ.

A másik alkotót, Lehel Endrét mindig is a szabadság és a repülés, a mentőöv-nélküliség, a krízishelyzet érdekelte. Lehel Endre úgy véli, manapság a közérzetünk szükségállapotban van. Előbb a múltból idéz. A legenda szerint Ikarosz apjával együtt tollakból és viaszból készített szárnyakkal akart Knósszoszból elszökni, jobban mondva megpróbáltak a fogságból kirepülni. Sikerült is a levegőbe emelkedniük, de a magasban a Nap megolvasztotta a viaszt, a tollak leváltak, Ikarosz a tengerben lelte halálát. Ez a régi történet, és mi történik ma? Folyamatos lett a világosság a világban. Nem véletlen, amikor ezzel a drámai életérzéssel mutatja nekünk a művész a repülni vágyó embert. A másik sorozatban is drámai situációkat láthatunk A Szamuráj-képeken az előbbi kötetlenséget a kötöttség váltja fel. Bizonyos erkölcsi és viselkedési normákat a samurájoknak tűzön-vízen át követniük kellett. A tökéletes samuráj saját érzelmei felett is uralkodik, legyenek azok akár pozitívak akár negatívak. Különös kapcsolat fűzte a samurájt a kardjához, lelke egy darabjának tekintette, ezért soha nem vált meg tőle. A samurájok kardja nemcsak tárgy volt, hanem gazdájuk szellemi megszemélyesítője, nemcsak a védelem és a támadás eszköze, hanem az élet tisztességes befejezésének lehetősége. Az élet értéktelensége arra predesztinálja a samurájt, hogy bizonyos esetekben, végső megoldásként az öngyilkosságot válassza. Ez a rituális önkivégzés – melyet a nyugati világban harakirinek neveznek. Azonban öncélúan egy samuráj sem dobhatta el magától az életet, hiszen felelősséggel tartozott gazdája és mások biztonságáért. Különös világ volt az övék, mint ahogy a képek színvilága is az. Ötzi, az 5000 éves gleccsERMÚmia jut eszembe. Barnás-vörös, sárgás-fekete volt a jégember színe is, amikor megtalál-

ták. Ötzi is harcos volt, mint a későbbi, nagyon távoli utóda, a samuráj. Múlt és jelen keveredik a képeken.

A harmadik művész Schwarz Volker, aki 1960-ban a németországi Ulm városában született. 1990 óta él Magyarországon. Expresszív képein egymásra rakódott szín és formarétegeken jelek és szövegek, többnyire gesztusok láthatók.

„A festészet valójában végtelenül csendes dolog; a meditáció sajátos formájaként is fölfoghatjuk” mondja Fábíán László egy írásában. A festő Volker Schwarz meditációja a képi emlékezéshez hasonlítható. Amikor bizonyos részletek több hangsúlyt kapnak, a színek visszahúzódnak, teret adnak inkább a képen látható szövegnek. Máskor az állandó lüktetés, a tér és a kompozíció változásai izgatják. Érzéseit külső és belső erők mozgatják, irányítják. Az idő megállíthatatlanul rója köreit. A festő minden rezzenésre figyel. A lényeges megörökítésére lesben áll. A friss színek ragyognak.

A művészet alapjait vizsgálva bizonyos ritmusról, arányokról, a dolgok térbeli vagy időbeli rendezettségéről beszélünk. Ahhoz, hogy a kiállított műveket művészek lássuk, a bennünk rejlő adottságok, a ritmusokra és arányokra adott válaszaink döntenek. Vállaljuk bátran, miközben a képeket nézzük, hogy azok igenis hatnak ránk. Elgondolkodtatnak, gyönyörködtetnek, vagy éppen emlékeket idéznek. Hát igen, művészeink több világban élnek. Legyen ez az ő szabadságuk. Már rég nem az a kérdés, mi az, ami hasonló és ami nem-hasonló, egy új fikció hiteléről, hitelességéről van szó. Ne féljünk kijelenteni a művészet értékét. Még akkor is, ha megpróbálják a tudat és a látvány, az absztrakt és a konkrét közötti különbséget kétséges célok érdekében felhasználni.

